

Алгоритм переходу здобувача освіти з особливими освітніми потребами між рівнями освіти/закладами освіти

Алгоритм переходу здобувача освіти з особливими освітніми потребами між рівнями освіти/закладами освіти (далі - Алгоритм) визначає основні підходи до організації переходу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами між рівнями освіти та закладами освіти з метою забезпечення безперервності освітнього процесу, наступності підтримки та створення належних умов у закладах освіти для навчання, розвитку та соціалізації.

Перехід здобувача освіти з особливими освітніми потребами між рівнями освіти/закладами освіти здійснюється відповідно до законодавства України з урахуванням його індивідуальних освітніх потреб, підтверджених відповідними документами.

Наявність особливих освітніх потреб не може бути підставою для обмеження права особи на здобуття освіти, вибір закладу освіти, форми здобуття освіти та реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії.

Учасниками процесу переходу здобувача освіти з особливими освітніми потребами є батьки (інші законні представники) або повнолітній здобувач освіти, заклади освіти, команди психолого-педагогічного супроводу, інклюзивно-ресурсні центри, органи управління у сфері освіти та інші суб'єкти в межах повноважень, визначених законодавством.

Нормативною основою цього Алгоритму є Конституція України, закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про професійну освіту», акти Кабінету Міністрів України та Міністерства освіти і науки України, що регулюють питання забезпечення права осіб з особливими освітніми потребами на освіту та організації інклюзивного навчання.

У цьому Алгоритмі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

освітній маршрут здобувача освіти – послідовність етапів здобуття освіти, що передбачає перехід між рівнями освіти, формами здобуття освіти або закладами освіти з урахуванням індивідуальних освітніх потреб здобувача освіти;

наступність підтримки – забезпечення безперервності організаційних, психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових та інших заходів підтримки здобувача освіти під час переходу між рівнями освіти або закладами освіти;

адаптація здобувача освіти з особливими освітніми потребами після переходу між рівнями освіти/закладами освіти — це комплексний, системний та індивідуалізований процес підтримки здобувача освіти під час входження в нове освітнє середовище шляхом вибору методів навчання, форм роботи, способів комунікації та соціальної взаємодії, спрямований на забезпечення безперервності здобуття освіти, динаміки розвитку та збереження психоемоційного благополуччя здобувача освіти.

Основні принципи забезпечення наступності підтримки

Забезпечення найкращих інтересів здобувача освіти

Усі рішення щодо організації переходу здобувача освіти між рівнями освіти або закладами освіти приймаються з урахуванням його індивідуальних освітніх потреб, особливостей психофізичного розвитку, можливостей, інтересів та права на освіту.

Рівний доступ до освіти та недискримінація

Перехід між рівнями освіти або закладами освіти здійснюється без обмеження права здобувача освіти на освіту за ознакою інвалідності, особливих освітніх потреб, стану здоров'я чи інших ознак.

Заклади освіти забезпечують створення умов у закладі освіти для участі здобувача освіти в освітньому процесі відповідно до його потреб та можливостей.

Наступність підтримки

Під час переходу між рівнями освіти або закладами освіти забезпечується врахування раніше визначених освітніх потреб здобувача освіти, результатів навчання та ефективних заходів підтримки.

Заходи підтримки переглядаються та уточнюються відповідно до особливостей нового освітнього середовища та актуальних потреб здобувача освіти.

Індивідуальний підхід

Організація переходу та подальшої підтримки здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей психофізичного розвитку, освітніх труднощів, сильних сторін, інтересів та потреб здобувача освіти.

Партнерська взаємодія

Організація переходу передбачає співпрацю між батьками (іншими законними представниками) або повнолітнім здобувачем освіти, закладом освіти, командою психолого-педагогічного супроводу, інклюзивно-ресурсним центром та іншими учасниками освітнього процесу в межах їхніх повноважень.

Конфіденційність та захист персональних даних

Обмін інформацією про здобувача освіти здійснюється відповідно до законодавства про захист персональних даних та виключно в обсязі, необхідному для організації освітнього процесу і забезпечення необхідної підтримки.

Повноваження учасників процесу переходу

Батьки (інші законні представники) або повнолітній здобувач освіти відповідно до законодавства обирають заклад освіти та освітній маршрут, подають документи, необхідні для зарахування або переведення, надають інформацію, необхідну для організації освітнього процесу та забезпечення підтримки, беруть участь у роботі команди психолого-педагогічного супроводу та співпрацюють із закладом освіти з питань забезпечення успішної адаптації здобувача освіти до нового освітнього середовища.

Керівник закладу освіти забезпечує дотримання права здобувача освіти на освіту відповідно до законодавства, організовує його зарахування або переведення, створення безпечного, доступного та інклюзивного освітнього середовища, приймає управлінські рішення щодо організації інклюзивного навчання, утворює та забезпечує діяльність команди психолого-педагогічного супроводу, організовує розроблення та виконання індивідуальної програми розвитку, забезпечує взаємодію між учасниками освітнього процесу та організовує заходи щодо адаптації здобувача освіти після переходу між рівнями освіти або до закладу.

Команда психолого-педагогічного супроводу визначає заходи, необхідні для забезпечення наступності підтримки, бере участь у розробленні індивідуальної програми розвитку та її реалізації, надає рекомендації щодо застосування адаптацій та/або модифікацій змісту навчальних предметів (інтегрованих курсів) та інших заходів підтримки, а також забезпечує взаємодію між учасниками освітнього процесу в межах своїх повноважень.

Інклюзивно-ресурсний центр у межах повноважень, визначених законодавством, проводить повторну комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи, визначає категорії (типи) освітніх труднощів та надає рекомендації щодо рівня підтримки, організації освітнього процесу, а також забезпечує консультативну та методичну підтримку учасників освітнього процесу.

Інклюзивно-ресурсний центр не здійснює зарахування або переведення здобувачів освіти, не визначає конкретний заклад освіти для навчання дитини, не приймає рішень щодо форми здобуття освіти замість батьків (інших законних представників) або повнолітнього здобувача освіти та не здійснює управлінських функцій, що належать до компетенції закладу освіти.

Органи управління у сфері освіти в межах повноважень, визначених законодавством, забезпечують реалізацію державної політики у сфері освіти, сприяють створенню організаційних, кадрових, фінансових та методичних умов для забезпечення права осіб з особливими освітніми потребами на безперервну та доступну освіту, а також для створення в закладах освіти безпечного, інклюзивного і безбар'єрного освітнього середовища, координують діяльність підпорядкованих закладів освіти, сприяють

організаційному та ресурсному забезпеченню їх діяльності, а також здійснюють контроль за дотриманням законодавства у сфері освіти.

Алгоритм переходу здобувача освіти з особливими освітніми потребами між рівнями освіти або закладами освіти

Перехід здобувача освіти з особливими освітніми потребами між рівнями освіти або закладами освіти здійснюється шляхом послідовного виконання таких етапів.

Етап 1. Планування переходу та визначення потреб підтримки

Під час планування переходу здійснюються аналіз та оцінка ефективності раніше визначених заходів підтримки, результатів навчання та адаптації здобувача освіти, консультування батьків (інших законних представників) або повнолітнього здобувача освіти щодо можливих освітніх маршрутів та визначення потреби в повторній комплексній психолого-педагогічній оцінці розвитку особи інклюзивно-ресурсним центром.

Етап 2. Підготовка документів та прийняття рішення щодо освітнього маршруту

На етапі прийняття рішення щодо визначення освітнього маршруту здобувача освіти здійснюються підготовка документів, необхідних для його зарахування або переведення, подання заяви до обраного закладу освіти, отримання або актуалізація висновку інклюзивно-ресурсного центру (за потреби), а також ознайомлення батьків (інших законних представників) або повнолітнього здобувача освіти з умовами організації освітнього процесу в новому закладі освіти.

Етап 3. Зарахування (переведення) до нового закладу освіти

На етапі зарахування (переведення) до нового закладу освіти здійснюються прийняття документів, необхідних для зарахування або переведення здобувача освіти, видання наказу про його зарахування або переведення відповідно до законодавства. Також здійснюється формування особової справи здобувача освіти.

Етап 4. Організація підтримки в новому освітньому середовищі

Після зарахування здобувача освіти заклад освіти забезпечує створення безпечного, доступного, інклюзивного та безбар'єрного освітнього середовища відповідно до його індивідуальних освітніх потреб, організовує діяльність команди психолого-педагогічного супроводу, розроблення індивідуальної програми розвитку та надання психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг з урахуванням рекомендацій інклюзивно-ресурсного центру та індивідуальних потреб здобувача освіти.

За потреби забезпечуються розумне пристосування освітнього середовища, застосування адаптацій та/або модифікацій змісту навчальних предметів (інтегрованих курсів), використання допоміжних засобів навчання

та інших заходів підтримки, необхідних для участі здобувача освіти в освітньому процесі.

Етап 5. Адаптація та оцінка ефективності підтримки

Після переходу здобувача освіти до нового освітнього середовища здійснюються моніторинг його адаптації та оцінка ефективності, визначених заходів підтримки. За результатами моніторингу за потреби вносяться зміни до організації підтримки, а батьки (інші законні представники) або повнолітній здобувач освіти інформуються про результати адаптації та прийняті рішення.

Особливості переходу здобувача освіти з особливими освітніми потребами на окремих рівнях освіти

Перехід від послуг раннього втручання до закладу дошкільної освіти (у разі її надання)

Перехід від послуг раннього втручання до закладу дошкільної освіти пов'язаний із входженням дитини до організованого освітнього середовища та потребує забезпечення наступності підтримки з урахуванням її індивідуальних потреб, можливостей та особливостей психофізичного розвитку.

Під час переходу забезпечується:

- визначення відповідальної особи для координації питання переходу дитини з послуги раннього втручання до закладу дошкільної освіти з числа педагогічних працівників закладу дошкільної освіти;
- організація підготовчих заходів для комфортного переходу дитини до закладу дошкільної освіти (проведення для батьків і дитини екскурсії закладом, роз'яснювальної роботи з батьками дітей групи, яку відвідуватиме здобувач освіти тощо);
- проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи інклюзивно-ресурсним центром відповідно до законодавства;
- аналіз результатів наданої послуги раннього втручання, комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи;
- спільне обговорення з командою раннього втручання та педагогами закладу індивідуальних особливостей, інтересів і потреб дитини; прогнозування можливих труднощів під час адаптації в садку та розробка шляхів їх розв'язання на основі пріоритетів батьків і педагогів;
- надання командою раннього втручання методичної допомоги щодо адаптації дитини та створення для неї інклюзивного розвивального середовища з урахуванням її потреб (забезпечення безперешкодного доступу до групи, облаштування зон для гри, занять і відпочинку, доступність санітарної кімнати, сприяння залученню до колективу однолітків, а також визначення оптимального рівня та способів підтримки);

- консультування батьків (інших законних представників) щодо можливих освітніх маршрутів, а також створення умов для адаптації дитини до нового освітнього середовища;

- організація діяльності команди психолого-педагогічного супроводу після зарахування дитини до закладу дошкільної освіти з метою розроблення індивідуальної програми розвитку та її реалізації.

Перехід із закладу дошкільної освіти до закладу загальної середньої освіти

Перехід із закладу дошкільної освіти до початкової освіти пов'язаний зі зміною освітнього середовища, режиму дня, вимог до самостійності дитини та організації освітнього процесу.

Під час переходу із закладу дошкільної освіти до закладу загальної середньої освіти забезпечується:

- проведення комплексної або повторної комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини інклюзивно-ресурсним центром відповідно до законодавства;

- ознайомлення батьків (інших законних представників) з можливими освітніми маршрутами та особливостями організації навчання на рівні початкової освіти;

- забезпечення наступності підтримки шляхом врахування результатів психолого-педагогічного супроводу, індивідуальної програми розвитку з попереднього місця навчання та інших документів, необхідних для організації освітнього процесу;

- спостереження за здобувачем освіти під час освітнього процесу з метою збору даних для розроблення індивідуальної програми розвитку та визначення потреби в наданні підтримки;

- організація діяльності команди психолого-педагогічного супроводу після зарахування дитини до закладу загальної середньої освіти з метою розроблення індивідуальної програми розвитку та її реалізації.

Перехід з початкової до базової середньої освіти

Перехід з початкової до базової середньої освіти супроводжується переходом до компетентнісного навчання через опанування навчальних предметів та інтегрованих курсів, збільшення кількості педагогічних працівників та підвищення вимог до самостійності здобувача освіти.

Під час переходу з початкової до базової середньої освіти здійснюються:

- повторна комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку особи;

- аналіз результатів навчання, особистісних досягнень та психолого-педагогічного супроводу здобувача освіти;

- визначення потреб у підтримці в умовах компетентнісного навчання (через опанування навчальних предметів та інтегрованих курсів);

- ознайомлення педагогічних працівників з особливостями організації освітнього процесу та заходами підтримки, передбаченими індивідуальною програмою розвитку;

- перегляд індивідуальної програми розвитку та інших заходів підтримки відповідно до потреб здобувача освіти.

Перехід з базової до профільної середньої освіти

Перехід до профільної середньої освіти здійснюється з урахуванням освітніх потреб, можливостей, здібностей, інтересів та професійних намірів здобувача освіти.

Під час переходу до профільної середньої освіти здійснюються:

- повторна комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку особи;
- аналіз результатів навчання, особистісних досягнень та психолого-педагогічного супроводу здобувача освіти;
- визначення подальшого освітнього маршруту з урахуванням його освітніх потреб, можливостей, здібностей, інтересів та професійних намірів;
- проведення профорієнтаційної роботи, консультування здобувача освіти та його батьків (інших законних представників) щодо можливих освітніх траєкторій;
- визначення можливостей продовження навчання в академічному ліцеї, закладі професійної освіти або закладі фахової передвищої освіти;
- визначення необхідних заходів підтримки на наступному рівні освіти, а також розроблення індивідуальної програми розвитку та інших заходів підтримки відповідно до потреб здобувача освіти.

Перехід між закладами загальної середньої освіти

Перехід може здійснюватися у зв'язку зі зміною місця проживання здобувача освіти, освітнього маршруту, форми здобуття освіти або з інших підстав, визначених законодавством.

Під час переходу між закладами загальної середньої освіти здійснюються:

- аналіз освітніх потреб здобувача освіти шляхом вивчення індивідуальної програми розвитку з попереднього місця навчання, висновку інклюзивно-ресурсного центру для оцінки ефективності раніше наданої підтримки;
- спостереження за здобувачем освіти під час освітнього процесу з метою збору даних для оновлення індивідуальної програми розвитку та визначення потреби в наданні підтримки;
- організація діяльності команди психолого-педагогічного супроводу з метою розроблення індивідуальної програми розвитку та її реалізації;
- забезпечення наступності підтримки, належне оформлення особової справи здобувача освіти та документації згідно із законодавством.

Перехід здобувача освіти з інклюзивного навчання до навчання у спеціальному закладі загальної середньої освіти / зі спеціального закладу загальної середньої освіти до інклюзивного навчання

Перехід здобувача освіти з інклюзивного навчання до навчання у спеціальному закладі загальної середньої освіти / зі спеціального закладу загальної середньої освіти до інклюзивного навчання здійснюється відповідно до законодавства. Процес відбувається з урахуванням індивідуальних освітніх потреб дитини, рекомендацій висновку інклюзивно-ресурсного центру та виключно за вибором батьків (законних представників) або повнолітнього здобувача освіти.

Під час переходу здійснюється:

- аналіз освітніх потреб здобувача освіти шляхом вивчення індивідуальної програми розвитку з попереднього місця навчання, висновку інклюзивно-ресурсного центру для оцінки ефективності раніше наданої підтримки;
- спостереження за здобувачем освіти під час освітнього процесу з метою збору даних для оновлення індивідуальної програми розвитку та визначення потреби в наданні підтримки;
- організація діяльності команди психолого-педагогічного супроводу з метою розроблення індивідуальної програми розвитку та її реалізації;
- консультування батьків (інших законних представників) або повнолітнього здобувача освіти щодо особливостей організації освітнього процесу;
- забезпечення наступності підтримки, належне оформлення особової справи здобувача освіти та документації згідно з законодавством.

Перехід до закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти

Перехід до наступного рівня освіти здійснюється з урахуванням освітніх досягнень, професійних інтересів, здібностей, можливостей та індивідуальних потреб здобувача освіти і спрямовується на забезпечення його подальшого професійного самовизначення, самореалізації та успішної інтеграції у суспільне життя.

Під час переходу до закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти здійснюються:

- профорієнтаційне консультування;
- проведення повторної комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи інклюзивно-ресурсним центром відповідно до законодавства;
- визначення подальшого освітнього маршруту, ознайомлення здобувача освіти та його батьків (інших законних представників) з можливостями продовження навчання, особливостями організації освітнього процесу в закладах професійної, фахової передвищої та вищої освіти, визначення потреб у підтримці під час вступу та навчання, а також підготовка документів відповідно до вимог законодавства.

Моніторинг адаптації та оцінка ефективності підтримки

Моніторинг адаптації здобувача освіти після переходу між рівнями освіти або закладами освіти здійснюється з метою оцінки ефективності визначених заходів підтримки, своєчасного виявлення труднощів та прийняття рішень щодо їх коригування.

Моніторинг адаптації є складовою психолого-педагогічного супроводу та здійснюється командою психолого-педагогічного супроводу із залученням батьків (інших законних представників) або повнолітнього здобувача освіти.

Під час моніторингу адаптації здобувача освіти оцінюються його участь в освітньому процесі, динаміка результатів навчання, взаємодія з однолітками та педагогічними працівниками, участь у житті закладу освіти, емоційний стан, ставлення до нового освітнього середовища, а також ефективність визначених заходів підтримки, зокрема адаптацій та/або модифікацій змісту навчальних предметів (інтегрованих курсів), надання психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг.

Оцінювання адаптації здобувача освіти здійснюється після першого місяця навчання, під час перегляду індивідуальної програми розвитку у разі виникнення труднощів.

За результатами моніторингу команда психолого-педагогічного супроводу приймає рішення щодо продовження або коригування заходів підтримки, уточнення індивідуальної програми розвитку, надання рекомендацій педагогічним працівникам і батькам (іншим законним представникам), а також ініціювання повторного звернення до інклюзивно-ресурсного центру у випадках, передбачених законодавством.

Забезпечення наступності підтримки під час переходу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами між рівнями освіти/закладами освіти спрямоване на реалізацію їх права на якісну, доступну та безперервну освіту, успішну адаптацію до нового освітнього середовища та створення умов для повноцінної участі в освітньому процесі відповідно до індивідуальних потреб і можливостей.